

Nr 25

Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förbud mot spridning av bekämpningsmedel från luften; given Stockholms slott den 3 mars 1972.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden, föreslå riksdagen att bifalla det förslag om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

SVEN ASPLING

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs fram förslag till en lag som innebär förbud mot spridning från luften av bekämpningsmedel över skogsmark och annan mark som inte är åkermark.

Lagen föreslås träda i kraft dagen efter den, då den kommit ut från trycket i Svensk författningssamling.

Förslag till

Lag om förbud mot spridning av bekämpningsmedel från luften

Härigenom förordnas som följer.

1 § Bekämpningsmedel enligt bekämpningsmedelsförordningen (1962: 703) får ej spridas från luften över annat område än åkermark.

Om spridning av bekämpningsmedel från luften över åkermark gäller vad giftnämnden beslutar med stöd av bekämpningsmedelsförordningen.

2 § Giftnämnden får medge undantag från 1 § första stycket, om det behövs för vetenskaplig prövning eller för bekämpning av växtskadedjur eller växtsjukdom. Därvid skall giftnämnden föreskriva de villkor som behövs till skydd för allmänheten.

3 § Talan mot giftnämndens beslut enligt denna lag föres hos Konungen genom besvär.

4 § Den som uppsåtligen bryter mot 1 § första stycket eller mot villkor som föreskrivits enligt 2 § dömes till böter eller fängelse i högst ett år.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 3 mars 1972.

Närvarande: Statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena WICKMAN, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, JOHANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, NILSSON, LUNDKVIST, ODHNOFF, MOBERG, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON, FELDT.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Aspling, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *förbud mot spridning från luften av bekämpningsmedel över skogsmark m. m.* och anför.

Inledning

Grundläggande bestämmelser om bekämpningsmedel finns i bekämpningsmedelsförordningen (1962: 703; ändrad 1964: 227). Med bekämpningsmedel avses bl. a. sådana ämnen och beredningar som är avsedda att användas till skydd mot egendomsskada, orsakad av växter, djur, bakterier eller virus (1 §). Hit hör medel mot buskar, ogräs, skadeinsekter, svampsjukdomar m. m. Med hänsyn till bekämpningsmedlens giftighet eller skadliga verkan i övrigt är handeln och användningen av sådana medel omgärdade av säkerhetsbestämmelser. Sålunda får bekämpningsmedel inte saluhållas, överlåtas eller användas utan att vara registrerat hos myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer (registreringsmyndigheten) (2 §). Bekämpningsmedel får inte registreras bl. a. om det är så giftigt eller i övrigt bedöms kunna medföra sådan skadlig verkan på människor, husdjur, vilt, nyttoinsekter eller nyttoväxter, att det inte lämpligen bör användas i bekämpningssyfte (3 §).

Vid registreringen kan föreskrivas villkor till förebyggande av skada (4 §). Föreskrifter som meddelats vid registrering får ändras, om det finns skäl för det, och medgiven registrering får återkallas, om det anses påkallat (5 §).

Registreringsmyndighet är giftnämnden enligt 2 § instruktionen (1965: 779) för giftnämnden.

Tillämpningsföreskrifter till bekämpningsmedelsförordningen finns i kungörelsen (1963: 442) om tillämpningen av bekämpningsmedelsförordningen den 14 december 1962 (nr 703) (ändrad senast 1971: 978).

Enligt 26 § i kungörelsen förs talan mot giftnämndens beslut som rör registrering av bekämpningsmedel hos förvaltningsdomstol (kammarrätten) och inte hos Kungl. Maj:t i statsrådet.

Bekämpningsmedlen spelar en viktig roll bl. a. inom jordbruk och skogsbruk. Deras verkan är i regel betingad av en giftig effekt på levande organismer. Användningen av bekämpningsmedel måste därför omgärdas med särskilda säkerhetsföreskrifter. Giftnämnden har också under årens lopp meddelat åtskilliga förbud eller beslutat om andra restriktioner. Sålunda beslöt nämnden hösten 1970 att bekämpningsmedel inte får spridas från luften, om inte medlet godkänts för sådant spridningssätt. Giftnämnden har sedermera i ett antal fall godkänt att bekämpningsmedel som är avsedda att användas i jordbruksgrödor får spridas från luften. Inget sådant godkännande avser fenoxisyror. Fenoxisyror får dock spridas över skogsmark på sätt framgår av giftnämndens i det följande refererade beslut. I andra fall har åtgärderna inriktats på vissa preparatgrupper i stället för på spridningssättet.

Våren 1971 beslöt giftnämnden en rad inskränkningar i rätten att använda fenoxisyror. Bl. a. fick bekämpningsmedel med fenoxisyror inte användas för bekämpning av vattenväxter i sjöar och vattendrag. T. v. under 1971 förbjöds också användning av sådana medel mot buskar och sly i skogen, längs vägarna, i offentliga parker och på liknande platser. Förbudet gällde inte i privata trädgårdar. Ogräsbekämpning med fenoxisyror tilläts vidare i jordbruksgrödor. Flygbekämpning med fenoxisyror i jordbruket är dock inte tillåten. Nämnden fäste i sitt beslut stort avseende vid att fortsatt användning av fenoxisyror inte skedde på sådant sätt att människor ovetande kunde bli utsatta för dem.

Därefter har giftnämnden genom beslut i början av innevarande år medgivit användning av medel med fenoxisyror inom skogsbruket på hyggesytor för skogsföryngring men i övrigt förlängt giltigheten t. v. av förra årets restriktioner för dessa medel. I anslutning härtill har nämnden även medgivit spridning från luften av fenoxisyror på nämnda slag av skogsytor. I sådana fall skall dock enligt nämndens beslut annonsering ha ägt rum i ortspressen och skyltar ha satts upp vid områden som behandlas.

Departementschefen

Frågan om användning av bekämpningsmedel i naturen har under senare tid tilldragit sig stor uppmärksamhet. Inte minst har man diskuterat vilka risker det skulle kunna innebära för människor att bli utsatta för medlen. De restriktioner för spridning av bekämpningsmedel från luften som gällt sedan hösten 1970 och som sedan kompletterats med andra förbud mot användningen av bekämpningsmedel har i hög

grad bidragit till att minska riskerna för allmänheten att ovetande bli utsatt för obehag och andra följder av medlens användning. Genom att efter giftnämndens beslut i februari innevarande år de omdiskuterade fenoxisyrorna numera får spridas från luften över skogshyggen har läget till en del förändrats.

Giftnämndens beslut har föregåtts av omfattande utredningar och nämndens ställningstagande bygger på material från olika experter. Såväl bland experterna som inom nämnden föreligger det dock delade meningar om i vilken utsträckning och på vilket sätt medlen skall få användas. Det är också uppenbart att många människor känner oro eller upplever obehag inför spridningen av kemiska medel på områden dit allmänheten har tillträde. Detta gäller inte minst då bekämpningsmedel sprids från luften. Med hänsyn härtill avser jag att i det följande föreslå lagstiftningsåtgärder som – i avvaktan på en närmare utredning av dessa frågor – innebär ett fortsatt förbud mot spridning från luften av bekämpningsmedel över skogsmark m. m. I realiteten kommer däri-genom de förbud mot spridning av fenoxisyror från luften som gällt under förra året att t. v. ha oförändrad omfattning.

Frågan om spridning av bekämpningsmedel från luften utgör endast en del av den större frågan om användningen av miljöfarliga produkter över huvud taget i vår omgivning. Miljökontrollutredningen (Jo 1970: 20) kommer inom kort att lägga fram förslag till lagstiftning om kontroll av samtliga hälso- och miljöfarliga produkter. Den särskilda frågan om sättet för spridning av kemiska medel torde dock enligt vad jag erfarit inte komma att behandlas i utredningen. Chefen för jordbruksdepartementet kommer därför senare denna dag att begära bemyndigande att få tillkalla särskilda sakkunniga med uppgift att allsidigt utreda frågan om spridning av kemiska medel. Den principiella utgångspunkten för de sakkunniga skall vara att allmänheten så långt det är möjligt skall skyddas mot spridning av kemiska medel och inte heller ovetande behöva komma i kontakt med sådana medel eller de områden inom vilka de sprits. De sakkunniga kommer också att få i uppdrag att bedöma de konsekvenser – bl. a. de ekonomiska – som förbud eller restriktioner i olika avseenden beträffande spridning av kemiska medel kan få för i första hand jordbruket och skogsbruket. I de fall de sakkunniga finner att spridning kan till-låtas, skall de bedöma under vilka betingelser det skall få ske. De sak-kunniga skall särskilt behandla spridningen av kemiska medel från luf-ten. Utredningen skall bedrivas skyndsamt.

Som jag förut nämnt bör fortsatta restriktioner för spridning av be-kämpningsmedel från luften över skogsmark m. m. gälla i avvaktan på resultatet av denna utredning. I detta syfte föreslår jag efter samråd med chefen för jordbruksdepartementet en särskild lag, varigenom spridning från luften av bekämpningsmedel förbjuds över skogsmark och annan mark som inte är åkermark. En bestämmelse av denna innebörd har ta-

gits in i 1 § första stycket i lagförslaget. Då resultatet av de sakkunnigas arbete föreligger bör frågan ånyo underställas riksdagen.

Spridningen av bekämpningsmedel från luften över åkermark bör som hittills regleras av giftnämnden med stöd av bekämpningsmedelsförordningen. En erinran härom har tagits in i 1 § andra stycket. De tillstånd som giftnämnden hittills meddelat beträffande åkermark kommer alltså att gälla. Spridningen av bekämpningsmedel på annat sätt än från luften kommer även i fortsättningen att regleras helt med stöd av bekämpningsmedelsförordningen.

I vissa fall kan det vara nödvändigt att ge dispens från förbudet enligt 1 § första stycket. Detta är fallet om allvarlig skadegörelse befaras på grund av angrepp av växtskadedjur eller växtsjukdom. Det bör också vara möjligt att undantagsvis ge dispens för vetenskaplig prövning av bekämpningsmedel. Det bör ankomma på giftnämnden att besluta om sådana dispenser (2 §).

Talan mot giftnämndens beslut enligt lagen bör föras hos Kungl. Maj:t i statsrådet (3 §).

Lagen bör också innehålla påföljdsbestämmelser för det fallet någon uppsåtligt bryter mot lagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen (4 §).

Hemställan

Under återopande av det anförda hemställer jag att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att antaga inom socialdepartementet upprättat förslag till *lag om förbud mot spridning av bekämpningsmedel från luften*.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Britta Gyllensten